

Σωτήρης Δημητρίου,
Η σιωπή του ξερόχορτου,
Πατάκη, Αθήνα 2011,
σελ. 85

Η Λου και ο Κούκου στη χώρα του γαϊδουράγκαθου

Από τη ΡΟΥΛΑ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Το νέο βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου μιλάει για μια πολιτεία που ζει στον αντίποδα της δικής μας. Δύο μεγάλοι δρόμοι της είναι η ελευθερία και η γνώση. Συνδεδεμένος δρόμος είναι το παιχνίδι. Ένα αφήγημα σαν παραμύθι που μιλάει για ανθρώπους που έχουν ζήσει τη φαλκίδευση της ελευθερίας, έχουν βρει εμπόδια την προσπάθεια να προσεγκύσουν τη γνώση κι ο χρόνος που είχαν για παιχνίδι ήταν πολύ λίγος... [TB]]

Έχει σημασία από πού θα αγοράσει κανείς το νέο βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου. Αν το πάρει από το βιβλιοπωλείο της πόλης του ή της γειτονιάς του έχει πιο πολλές πιθανότητες να επικοινωνήσει γρήγορα με τη γαληνοτάτη Δημοκρατία των Άσκοπων και να ζητήσει εκεί πολιτικό άσυλο. Αν πάλι προτιμήσει τα βιβλιοπωλεία του κέντρου της Αθήνας, θα ζοριστεί. Το σκηνικό της νέας αθλιότητας, δυστυχώς, δεν αφήνει περιθώρια αυθυπαρξίας στα διαβάσματά μας. Διεκδικεί να τα αλώσει έστω από τις χαραμάδες.

Και η αλήθεια είναι ότι *Η σιωπή του ξερόχορτου* αφήνει πολλές χαραμάδες να περάσει μέσα της η νέα ελληνική αγωνία. Η θεσμική ξενισία, που προπαγανδίζει, παροξύνει τη θεομοποιημένη απελπισία μας – κι αν δεν υπήρχε το τρελό χιούμορ του συγγραφέα που αποδραματοποιεί καταστάσεις, θα έλεγε κανείς ότι αυτή τη φορά ο Σωτήρης Δημητρίου παίζει με τον πόνο μας. Θα έλεγε επίσης ότι αυτή τη φορά, σε αντίθεση με ό,τι έχει γράψει έως σήμερα, ο Σωτήρης Δημητρίου κάνει πολιτική λογοτεχνία. Κατά τη γνώμη μου συμβαίνουν και τα δύο.

Σ' αυτό το ολιγοσελιδο λογοτεχνικό συμβάν οι παίκτες διαλέγουν τεραίν με κλήρωση:

Σ' αυτούς που ήταν στραμμένοι στο παρελθόν έτυχε η Μακεδονία, η Θεσσαλία και η Ήπειρος. Σ' αυτούς που περίμεναν τη σωτηρία απ' το μέλλον, η Στερεά Ελλάδα και η Πελοπόννησος. Τα νησιά εδόθησαν στους πλέον αδιάφορους για τις ιδέες και τις προσωπικές φιλοδοξίες. Στους κεντρώους. Η Κρήτη δεν δέχτηκε να μπει στην κληρωτίδα κι έτσι παρέμεινε στους Κρητικούς.

Έχετε σκεφτεί πιο δίκαιη κατάταξη;

Είναι λογικό που ο συγγραφέας διαλέγει να ασχοληθεί με τους πιο οικείους του, τους «αδιάφορους» νησιώτες. Ένα μεγάλο μέρος του προσφατού έργου του έχει υποστεί την ειρηνική διείσδυση αυτών των ανέμελων φύλων. Προχείρως σταχυολογώ το μυθιστόρημα *Σαν το λίγο το νερό* (Ελληνικά Γράμματα, 2008) και *Τα οπωροφόρα της Αθήνας* (Πατάκη, 2005), αλλά ένας πιο συστηματικός απο εμένα αναγνώστης πιθανόν να έχει να προσθέσει κι άλλα.

ΟΥΤΟΠΙΑ;

Η ιδέα που έσπρωχνε μπροστά τη θεματολογία του Σωτήρη Δημητρίου έχω την εντύπωση ότι μ' αυτό το βιβλίο βρήκε το τελικό της σχήμα. Εδώ οι «ανέμελοι» ή «αδιάφοροι» ή «άσκοποι» δεν είναι κανένα χαμογελαστό ρεμπέτ ασκέρι που από σκαρί κι από τύχη επιβιώνουν χωρίς ιεραρχία, συνταγματικό χάρτη, υποχρεώσεις και δικαιώματα. Ίσα ίσα που συνιστούν Δημοκρατία, και μάλιστα αυστηρά θεομιωμένη στις αρχές της ευρείας οικογένειας, έτσι ώστε να αποφεύγονται τα λάθη του προηγούμενου καθεστώτος, δηλαδή της Οικογενειακής Δημοκρατίας. Οι μητέρες που είναι κατά κανόνα έφηβες τεκνοποιούν ανέμελα, τόσο όσο κρατάει η ερωτική τους περιέργεια, εξ ου και τα μωρά αντί να κλάψουν χαμογελούν την ώρα που γεννιούνται, γιατί ξέρουν ότι έχουν ευλογηθεί να μη γνωρίσουν τη βία και την αποκλειστικότητα της μητρικής αγάπης. Ο θάνατος είναι θέμα κόπωσης και προσωπικής επιλογής, ενώ τα βαφτίσια είναι θέμα γούστου και διάθεσης. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να αλλάξει το όνομά του ανά πάσα στιγμή αποφεύγοντας έτσι την παγίδα της εγωιστικής ταυτότητας.

Αν κάποιο παιδί είχε κλίση στα αστεία και του άρεσαν οι μπάμιες, διάλεγε το όνομα μπάμιας. [...] Μεγάλο σουξέ είχαν ο φραγκόσκυκος και η φραγκοσκουκό. [...] Σ' αυτές τις κοινότητες άκουγες και πολλά ερωτικά ονόματα. Υπήρχε η πυγοστόλος, η ήβη, ο καλλιμήρος. Υπήρχε ακόμα η ψωλού και για συντομία λου.

Η καλή ζωή βασίζεται σε αυστηρότατους διατροφικούς κανόνες οι οποίοι τηρούνται απαρεγκλίτως. Κάθε πρωί, ο πολίτης, από τον πιο μικρό ως τον πιο μεγάλο, «παρασκεύαζε στο στόμα του ό,τι γλυκό ήθελε. Επί παραδείγματι, συκαμυγδαλοκάκρυδο ή κουκουναροσκούκοκαρυδόμελο. Μάλιστα κάποιος είχε διαλέξει για όνομά του αυτόν τον συνδυασμό γιατί του άρεσε πολύ. Λίγοι όμως τον φώναζαν με το πρώτο σωστά κι έτσι τον έλεγαν κούκου».

Αλλά και στην τεχνολογία διέπρεπε αυτή η ιδέα-κράτος με πρωτοπόρους τους νεολαίους της:

Ταχύτατα τα παιδιά βρήκαν και εφάρμοσαν μια τέλεια κοινωνία μεταξύ των νησιών [...] Απ' την Κέρκυρα μέχρι τη Θάσο ήταν μισή ώρα. Το ίδιο Κέρκυρα-Μυτιλήνη και Μυτιλήνη-Θάσος.

Σε όλα της ήταν δυνατή και αίτητη η Δημοκρατία των Άσκοπων, σε ένα όμως βρέθηκε εντελώς αδύναμη κι ευάλωτη: ττο πιο ταπεινό ξερόχορτο του θέρους, το γαϊδουράγκαθο:

Αυτός ο ασήμαντος θάμνος ήταν απείρως πολυπλοκότερος κι απ' τις πιο προχωρημένες εφευρέσεις τους. Κυρίως μυστικός. «Βρε μήπως υπάρχει θεός

δημιουργός;» έλεγαν καθώς το ατένιζαν.

Από αυτήν την έμμονη ιδέα πιάστηκε και η αρχή του τέλους τους. Κάνοντας ανάποδα το ταξίδι στο χρόνο με γκατζετάκια που θα ζήλευε κι ο πιο δεινός εικονογράφος του Ιουλίου Βερν οι ανέμελοι θα γοητευτούν από τον απαγορευμένο καρπό των πολιτισμών της ενοχής, του πόνου, της ζήλειας, της προσωπικής δημιουργίας, του καλώς (και κακώς) νοούμενου ανταγωνισμού. Θα γίνουν ασχημότεροι, πολυπλοκότεροι, ανθρωπινότεροι, θα φοβηθούν και θα επιθυμήσουν τα πιο παράλογα πράγματα. Κάποιοι άρχισαν να κάπνιζον, άλλοι ήθελαν την επαφορά των παρελάσεων και του εκκλησιασμού, κάποιοι νοστάλησαν τον εθνικισμό κι άλλοι το πήγαν ακόμη πιο μακριά:

Στη χώρα των νήσων εμφανίστηκε πρώτη φορά και το μεγάλο κακό. Αρχισαν να δολοφονούνται γυναίκες. Μετά από έρευνες διαπιστώθηκε ότι μερικοί –ασύνδετοι μεταξύ τους– πολίτες έβρισκαν και δολοφονούσαν τις φυσικές τους μητέρες.

Η παλινόρθωση της Οικογενειακής Δημοκρατίας ήταν θέμα χρόνου γιατί κάποιοι από αυτούς ένιωσαν ακατανίκητη έλξη «για τα βαθιά όνειρα που δημιουργούσαν –όπως άκουσαν– οι δεσμοί της πυρηνικής οικογένειας».

Αυτά ή άλλα μπορεί να διαλέξει κάποιος από τη *Σιωπή του ξερόχορτου*. Το μόνο που δεν μπορεί να περιγράψει ή να αποδελτιώσει είναι η ίδια η γλώσσα του συγγραφέα. Αυτή ακούγεται κατά μόνας και κάτω από εξαιρετικές συνθήκες ανάγνωσης. ■